

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL SUDA

PREDMET HODŽIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 28932/14)

PRESUDA

STRASBOURG

4. travnja 2019.

*Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku
2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu Hodžić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel Suda), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Linós-Alexandre Sicilianos, *predsjednik*,
Ksenija Turković,
Aleš Pejchal,
Krzysztof Wojtyczek,
Armen Harutyunyan,
Tim Eicke,
Jovan Ilievski, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 5. ožujka 2019.

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 28932/14) protiv Republike Hrvatske, što ga je 8. travnja 2014. godine državljani Bosne i Hercegovine i Hrvatske, g. Šemso Hodžić („podnositelj zahtjeva”), podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”).

2. Podnositelja zahtjeva zastupao je g. A. Ademović, odvjetnik iz Sarajeva. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelj zahtjeva prigovorio je nedostatku poštenosti u postupku i odlukama o njegovom prisilnom smještaju u psihijatrijsku bolnicu. Pozvao se na članak 5. stavak 1. točka (e) i stavak 4. te članak 6. stavak 1. Konvencije.

4. Dana 30. lipnja 2014. godine Vlada je obaviještena o zahtjevu. Predsjednik odjela kojem je predmet dodijeljen odlučio je, na temelju pravila 54. stavka 2. točke (c) Poslovnika Suda, pozvati stranke da podnesu daljnja očitovanja u odnosu na pitanja otvorena na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije.

5. Vlada Bosne i Hercegovine nije iskoristila svoje pravo da se umiješa u postupak (članak 36. stavak 1. Konvencije).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

6. Podnositelj zahtjeva rođen je 1952. godine.

A. Postupci pred kaznenim sudovima

7. Dana 30. svibnja 2012. podnositelj zahtjeva uhićen je i pritvoren u vezi sa sumnjom da je uputio dvije prijetnje telefonom dotičnim M.S. i Š.O.

8. U tijeku istrage Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu naložilo je psihijatrijsko vještačenje u pogledu psihičkog zdravlja podnositelja u trenutku počinjenja djela, uključujući, prema potrebi, i postojanje potrebe za prisilnim smještajem u psihijatrijsku ustanovu.

9. Dana 28. lipnja 2012. vještakinja za psihijatriju E.S. dostavila je izvješće u kojem je navedeno da podnositelj zahtjeva boluje od paranoidne shizofrenije. Utvrdila je da nije sposoban razumjeti i kontrolirati svoje postupke i da predstavlja opasnost za druge, što zahtijeva prisilan smještaj u psihijatrijsku ustanovu. Vještakinja je napomenula da nije izvršila uvid ni u kakvu medicinsku dokumentaciju u pogledu prethodnog psihijatrijskog liječenja podnositelja zahtjeva, ali je s njim obavila razgovor, proučila je kazneni spis i medicinsko izvješće zatvorske uprave.

10. Dana 10. srpnja 2012. Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je optužnicu protiv podnositelja zahtjeva pred Općinskim kaznenim sudom u Zagrebu zbog upućivanja ozbiljnih prijetnji. Zatražilo je da se u odnosu na podnositelja zahtjeva odredi mjera prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, kako je predviđeno na temelju Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

11. Dana 27. srpnja 2012. tročlano optužno vijeće Općinskog kaznenog suda u Zagrebu utvrdilo je da je optužnica manjkava jer se temelji na nepotpunom vještačenju, pri kojem se nije u obzir uzela sveukupna medicinska dokumentacija u pogledu prethodnog psihijatrijskog liječenja podnositelja zahtjeva. Stoga je vratilo optužnicu Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu s uputom da odredi dodatno vještačenje.

12. Dana 24. kolovoza 2012. E.S. je dostavila dopunu izvješća koju je pripremila sa psihologom. Objasnila je da je primila medicinsku evidenciju podnositelja zahtjeva od njegove liječnice opće prakse V.P., ali ništa nije primila od njegovog psihijatra V.G.-a (sveučilišnog profesora), koji je u međuvremenu otišao u mirovinu i nije bilo moguće doći do njega. Vještakinja je također navela da je, po njenom mišljenju, dijagnoza podnositelja zahtjeva već bila jasna nakon prvog pregleda i da joj nisu potrebni dodatni dokumenti za postavljanje dijagnoze. Stoga je ponovila svoje prethodno mišljenje na temelju nove dokumentacije koju je primila.

13. Dana 28. kolovoza 2012. Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je novu optužnicu protiv podnositelja zahtjeva pred Općinskim kaznenim sudom u Zagrebu. Ta je optužnica potvrđena i prihvaćena 3. listopada 2012. godine i predmet je upućen na suđenje.

14. U međuvremenu je 30. kolovoza 2012. podnositelj zahtjeva pušten iz istražnog zatvora jer je isteklo maksimalno trajanje istražnog zatvora (vidi stavak 31. ove presude).

15. Na ročištu pred Općinskim kaznenim sudom u Zagrebu 4. prosinca 2012. godine, podnositelj zahtjeva zatražio je da se saslušaju njegov psihijatar V.G., njegova liječnica opće prakse V.P. i nekoliko drugih svjedoka, uključujući i njegove susjede. Rekao je da svi oni mogu iznijeti dokaze o njegovom psihičkom stanju. Također je tvrdio da je i ranije dolazio u sukob sa žrtvama te je zatražio da se od policije zatraži da dostavi relevantne informacije o tim incidentima.

16. Na istom je ročištu ispitano nekoliko svjedoka optužbe te vještakinja E.S. E.S. je ponovila nalaz i mišljenje koje je ranije iznijela. Također je tvrdila da dokaze koji se odnose na psihičko stanje podnositelja zahtjeva u trenutku počinjenja djela ne može dati njegova liječnica opće prakse ili njegov psihijatar.

17. U međuvremenu je 11. rujna i 13. prosinca 2012. godine podnositelj zahtjeva podnio medicinska izvješća svog psihijatra V.G. prema kojima je bolovao od kroničnog stresa i loše prilagodbe okolini. To je poremećaj u ponašanju koji zahtijeva daljnje psihološko liječenje. V.G. je također naglasio da bi prisilan smještaj podnositelja u psihijatrijsku ustanovu mogao imati negativan utjecaj na njegovo liječenje. Istaknuo je da je podnositelj zahtjeva godinama sudjelovao u ambulantnom psihijatrijskom liječenju i da je došlo do pozitivnih pomaka u njegovom ponašanju, osobito u pogledu apstinencije od alkohola.

18. Na ročištu 18. prosinca 2012. godine, Općinski kazneni sud u Zagrebu saslušao je daljnje svjedoke optužbe. Odbio je sve zahtjeve podnositelja zahtjeva za provođenje dokaza na temelju činjenice da su nebitni. Konkretno, raspravni je sud smatrao da liječnica opće prakse V.P. ne raspolaže dovoljnim stručnim znanjima da iznosi dokaze o ubrojivosti podnositelja zahtjeva i da je E.S. uzela u obzir njezine dokumente. Raspravni je sud smatrao da iste tvrdnje vrijede i za V.G.-a.

19. Na ročištu održanom 23. siječnja 2013. godine stranke su iznijele završne govore. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je stručno mišljenje E.S. bilo pogrešno i nepotpuno jer se u njemu ne uzima u obzir postojeća medicinska dokumentacija vezana uz njegovo liječenje, već samo medicinska evidencija koju je imala njegova liječnica opće prakse. Istodobno, njezino je mišljenje bilo suprotno nalazima njegovog psihijatra V.G.-a.

20. Istog je dana Općinski kazneni sud u Zagrebu utvrdio da je podnositelj zahtjeva počinio djelo upućivanja ozbiljnih prijetnji u trenutku neubrojivosti. Pozivajući se na izvješće E.S., odlučio je da je potrebno smjestiti ga u

psihijatrijsku bolnicu na razdoblje od šest mjeseci. Općinski kazneni sud u Zagrebu utvrdio je da su medicinska izvješća koja je dostavio V.G. (vidi stavak 17. ove presude) nepouzdana jer su u suprotnosti s nalazom vještakinje E.S. i jer ih je izradio liječnik kojeg je podnositelj zahtjeva privatno platio.

21. Podnositelj zahtjeva podnio je žalbu protiv te presude Županijskom sudu u Zagrebu navodeći brojne materijalne i postupovne nedostatke. Istaknuo je da u tijeku postupka nije provedeno savjetovanje s njegovim psihijatrom V.G.-om, koji ga je liječio šest godina. Također se pozvao na izvješće V.G.-a, u kojem je utvrđeno da ne postoje osnove za njegov smještaj u psihijatrijsku ustanovu i da svaka takva odluka može imati ozbiljne posljedice za njegovo zdravlje.

22. Dana 9. srpnja 2013. Županijski sud u Zagrebu odbio je podnositeljevu žalbu uz obrazloženje da su sve relevantne činjenice ispravno utvrđene. Naglasio je da je vještakinja E.S. uzela u obzir podnositeljevu medicinsku evidenciju koju je imala njegova liječnica opće prakse V.P. i u koju je bio uključen i nalaz njegovog psihijatra V.G.-a. Županijski sud u Zagrebu stoga je smatrao da nije bilo potrebno ispitati V.P. i V.G.-a., posebice zato što oni nisu ovlašteni sudski vještaci kao što je to slučaj s E.S. Presuda Općinskog kaznenog suda u Zagrebu time je postala pravomoćna.

23. Dana 23. listopada 2013. podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske prigovarajući da je postupak bio nepošten.

24. Dana 27. studenog 2013. godine Ustavni je sud proglasio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva nedopuštenom kao očigledno neosnovanom. Smatrao je da je podnositelj zahtjeva samo ponovio svoje tvrdnje iz postupka pred nižim sudovima osporavajući njihove odluke, iako u tim odlukama nije bilo nikakve proizvoljnosti ni nepoštenosti.

B. Postupak smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu

25. Nakon pravomoćnosti presude Općinskog kaznenog suda u Zagrebu (vidi stavak 22. ove presude), prosljeđena je na provedbu sucu pojedincu Županijskog suda u Zagrebu, kako je predviđeno Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (vidi stavak 32. ove presude).

26. U međuvremenu je podnositelj zahtjeva otišao u Sarajevo, u Bosnu i Hercegovinu, gdje su ga pregledala dva vještaka za forenzičku psihijatriju A.K. i A.B.M. te psiholog S.P. U izvješću od 10. kolovoza 2013. vještaci su naveli da je podnositelj zahtjeva bolovao od raznih histrionskih psihičkih poremećaja, ali ne i paranoidne shizofrenije. Naveli su i da je potpuno svjestan svojih postupaka te može zauzeti kritički stav prema vlastitom ponašanju.

27. Dana 21. listopada 2013. sudac Županijskog suda u Zagrebu naložio je slanje podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu.

28. Podnositelj zahtjeva podnio je žalbu protiv te odluke izvanraspravnom vijeću Županijskog suda u Zagrebu, upućujući, *inter alia*, na izvješće vještaka izrađeno 10. kolovoza 2013. (vidi stavak 26. ove presude).

29. Dana 7. studenog 2013. tročlano vijeće Županijskog suda u Zagrebu odbilo je žalbu podnositelja zahtjeva uz obrazloženje da ništa u njegovim tvrdnjama nije dovelo u sumnju nužnost njegovog upućivanja u bolnicu kako je utvrdio Općinski kazneni sud u Zagrebu.

30. Prema raspoloživim informacijama, podnositelj zahtjeva još je uvijek na slobodi jer ga nadležne vlasti ne mogu pronaći kako bi izvršile rješenje o prisilnom smještaju u psihijatrijsku ustanovu.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

31. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/2008 uz daljnje izmjene i dopune) glase kako slijedi:

Trajanje istražnog zatvora

Članak 133.

„(1) Do donošenja presude suda prvog stupnja istražni zatvor može trajati najdulje:

...

2. tri mjeseca ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora do tri godine,

...“

Ispitivanje svjedoka

Članak 283.

„(1) Kao svjedoci pozivaju se osobe za koje je vjerojatno da mogu dati obavijesti o kaznenom djelu, počinitelju i o drugim važnim okolnostima.“

Članak 285.

„(1) Oslobođeni su obveze svjedočenja:

...

5) ... liječnici, ... psiholozi ... o onome što su u obavljanju svoga zanimanja saznali od okrivljenika ...“

Vještačenje

Članak 308.

„Vještačenje se određuje kad za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje od osobe koja raspolaže potrebnim stručnim znanjem ili vještinom.“

Članak 309.

„(2) Ako za određenu vrstu vještačenja postoji stručna ustanova ili državno tijelo, takva vještačenja, osobito složenija, povjeravat će se, u pravilu, takvoj ustanovi ili tijelu. Ustanova, odnosno tijelo određuje jednog ili više stručnjaka koji će obaviti vještačenje.“

...

(4) Ako za koju vrstu vještačenja postoje kod suda stalno određeni vještaci, drugi se vještaci mogu odrediti samo ako postoji opasnost od odgode, ili ako su stalni vještaci spriječeni, ili ako to zahtijevaju druge okolnosti.“

Članak 311.

„(1) Za vještaka se ne može uzeti osoba koja ne može biti ispitana kao svjedok ..., a ako je uzeta, njezin nalaz i mišljenje ne mogu se upotrijebiti kao dokaz u postupku.“

Članak 317.

„Ako je nalaz vještaka nejasan, nepotpun ili u proturječnosti sam sa sobom ili s izviđenim okolnostima, a ti se nedostaci ne mogu otkloniti ponovnim ispitivanjem vještaka, obnovit će se vještačenje s istim ili drugim vještakom.“

Članak 318.

„Ako u mišljenju vještaka ima proturječnosti ili nedostataka ili se pojave osnove sumnje u točnost danog mišljenja, a ti se nedostaci ili sumnja ne mogu otkloniti ponovnim ispitivanjem vještaka, zatražit će se mišljenje drugog vještaka.“

Članak 325.

„...“

(3) Ako je vještačenje određeno radi ocjene okrivljenikove ubrojivosti vještak će ustanoviti je li u vrijeme počinjenja kaznenog djela kod okrivljenika postojala kakva duševna bolest, privremena duševna poremećenost, nedovoljni duševni razvitak ili neka druga teža duševna smetnja, te će odrediti narav, vrstu, stupanj i trajnost duševne smetnje i dati svoje mišljenje o tome kakav je utjecaj takvo duševno stanje imalo na okrivljenikovo shvaćanje značenja svojeg postupanja ili vladanje svojom voljom.

(4) Ako vještak ocijeni da okrivljenik u vrijeme počinjenja djela nije bio u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogao vladati svojom voljom, [vještak] dat će mišljenje o stupnju vjerojatnosti da bi [optuženik] zbog duševnih smetnji [mogao] počinuti teže kazneno djelo ...“

Postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama

Članak 549.

„(1) Odredbe ovog Zakona ... primijenit će se i u postupku prema osobama koje su u vrijeme počinjenja protupravnog djela bile neubrojive ako odredbama ove Glave nije što posebno propisano.“

Članak 550.

„(1) Ako je okrivljenik u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv, državni odvjetnik će u optužnici postaviti zahtjev da sud utvrdi da je okrivljenik počinio protupravno djelo u stanju neubrojivosti i da mu se odredi prisilan smještaj [u psihijatrijskoj bolnici] prema odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.“

Članak 551.

„(1) Osim u slučajevima kada se prema ovom Zakonu može odrediti istražni zatvor protiv okrivljenika, takav zatvor odredit će se i ako postoji vjerojatnost da bi okrivljenik protiv kojeg je državni odvjetnik podnio optužnicu iz članka 550. stavka 1. ovog Zakona mogao zbog težih duševnih smetnji počiniti teže kazneno djelo. Prije određivanja istražnog zatvora pribavit će se mišljenje vještaka psihijatra o ovoj opasnosti okrivljenika. O određivanju istražnog zatvora po ovom osnovu izvijestit će se uprava zatvora radi upućivanja okrivljenika u [odgovarajuću ustanovu].

(2) Istražni zatvor iz stavka 1. ovog članka može trajati dok opasnost traje, ali ne dulje od rokova predviđenih u članku 133. ovog Zakona.“

Članak 554.

„(1) Ako je državni odvjetnik postavio zahtjev iz članka 550. stavka 1. ovog Zakona, a sud nakon provedene rasprave utvrdi da je optuženik u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo te da postoje uvjeti za određivanje prisilnog smještaja optuženika u psihijatrijsku ustanovu prema odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, donijet će presudu kojom se utvrđuje da je optuženik počinio protupravno djelo, da ga je počinio u stanju nebrojivosti, te odrediti prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu u trajanju šest mjeseci.“

(2) Sud će, pri donošenju presude iz stavka 1. ovog članka, odrediti, odnosno produljiti istražni zatvor iz razloga navedenog u članku 551. stavku 1. ovog Zakona.

...“

Članak 555.

„(5) Predsjednik [raspravnog] vijeća dostavit će odmah nakon izvršnosti presude [o prisilnom smještaju u psihijatrijsku ustanovu] potrebne spise sudu nadležnom za postupak prisilnog smještaja prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.“

32. Mjerodavne odredbe Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine br. 11/1997, uz daljnje izmjene i dopune) glase kako slijedi:

Opće odredbe**Članak 1.**

„Ovim se Zakonom propisuju temeljna načela, način organiziranja i provođenja zaštite te pretpostavke za primjenu mjera i postupanje prema osobama s duševnim smetnjama.“

Prisilno zadržavanje i prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu**Članak 29.**

„(1) U postupku prisilnog smještaja osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu odlučuje sudac pojedinac [nadležnog] županijskog suda.

(2) Postupak po kojem sud odlučuje o prisilnom smještaju je izvanparnični postupak.

...“

Postupak prisilnog smještaja [u psihijatrijsku ustanovu] prema nebrojivim osobama [kada počine protupravno djelo] i osuđenima
Članak 44.

„(1) Sud će donijeti odluku o prisilnom smještaju nebrojive osobe ako je na temelju mišljenja vještaka psihijatra utvrdio da ima teže duševne smetnje i da je opasna za okolinu.

(2) Nebrojiva osoba je opasna za okolinu ako postoji visoki stupanj vjerojatnosti da bi ta osoba zbog duševnih smetnji, zbog kojih je nastupila njezina nebrojivost [u trenutku počinjenja djela], mogla ponovno počiniti kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine.“

Članak 44.a

„(1) Postupak prisilnog smještaja prema odredbama članka 44. do 50.a ovoga Zakona provodi se prema osobama kojima je prisilni smještaj odredio sud u kaznenom postupku.

(2) U postupku prisilnog smještaja nebrojivih osoba primjenjivat će se odredbe članka 44. do 50.a ovoga Zakona, a ako u tim odredbama nije što posebno propisano primjenjivat će se odredbe ovoga Zakona.

(3) Prisilni smještaj započinje pravomoćnošću rješenja o određivanju prisilnoga smještaja u kaznenom postupku ...

(4) Nakon proteka vremena koje odgovara najvišoj zapriječenoj kazni za djelo koje je nebrojiva osoba počinila postupak otpusta provodi se prema odredbama ... ovoga Zakona [primjenjivim na osobe s duševnim smetnjama koje nisu počinile protupravna djela].“

Članak 45.

„(1) Prvostupanjski sud koji je sudio u kaznenom postupku u kojem je određen prisilni smještaj nebrojivoj osobi dostavit će sudu nadležnom za postupak prisilnog smještaja (u daljnjem tekstu: sud) prijepise [relevantnih dokumenata].

...

(3) Sud će dostaviti bez odgode Ministarstvu zdravstva prijepis [kaznene] presude, uključujući nalaz i mišljenje vještaka, i druge podatke potrebne za donošenje odluke o izboru ustanove u kojoj će se provoditi prisilni smještaj. Ministarstvo zdravstva će u roku od tri dana od primitka [kaznene presude] donijeti odluku o izboru psihijatrijske ustanove ...

(4) Nakon primitka odluke Ministarstva zdravstva iz stavka 3. ovoga članka sud će u roku od tri dana donijeti rješenje o upućivanju nebrojive osobe u psihijatrijsku ustanovu radi provođenja prisilnog smještaja.

...

(7) Žalba protiv rješenja o upućivanju ne zadržava njegovo izvršenje.“

33. U kontekstu postupka koji se odnosi na počinitelje s duševnim smetnjama, nakon što je prvi dio postupka okončan pred kaznenim sudom, Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama predviđeno je da sudac pojedinac Županijskog suda preuzme daljnju odgovornost za osiguravanje da počinitelj s duševnim smetnjama bude smješten u psihijatrijsku bolnicu samo

ako je i sve dok je opasan u smislu članka 44. tog Zakona, ali ne duže od maksimalne kazne za relevantno kazneno djelo kako je predviđeno na temelju članka 44.a tog Zakona. Daljnje mjerodavne odredbe Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama koje se odnose na prisilan smještaj i prisilno zadržavanje u psihijatrijskoj ustanovi osoba s duševnim bolestima izložene su u predmetu *M.S. protiv Hrvatske* (br. 2), (br. 75450/12, stavak 36., 19. veljače 2015.).

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

34. Podnositelj zahtjeva prigovorio je nedostatku poštenosti u postupku u kojem su donesene odluke o njegovom prisilnom smještaju u psihijatrijsku bolnicu. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj ...“

35. Iz istih se razloga podnositelj zahtjeva pozvao na članak 5. stavak 1. točka (e) i stavak 4. Konvencije.

A. Dopuštenost

1. Članak 5. stavak 1. točka (e) i stavak 4. Konvencije

36. Sud napominje da podnositelj zahtjeva nije bio pritvoren nakon što su donesene odluke o njegovom prisilnom smještaju u psihijatrijsku bolnicu jer nadležne vlasti nisu mogle doći do njega kako bi izvršile rješenje o prisilnom smještaju u psihijatrijsku ustanovu. S obzirom na to, Sud ne smatra da je članak 5. Konvencije primjenjiv na njegove prigovore (vidi, primjerice, *Guliyev protiv Azerbajdžana* (odl.), br. 35584/02, 27. svibnja 2004., i *Lazoroski protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije*, br. 4922/04, stavci 65. - 66., 8. listopada 2009.). U skladu s tim, prigovor podnositelja na temelju članka 5. stavka 1. točke (e) i stavka 4. Konvencije nespojiv je *ratione materiae* s odredbama Konvencije i mora se odbaciti u skladu s člankom 35. stavcima 3. i 4. Konvencije.

2. Članak 6. Konvencije

37. Činjenica da članak 5. nije primjenjiv ne predstavlja prepreku za primjenu članka 6. Konvencije na postupak koji se odnosi na pitanja osobne slobode u ovom predmetu (vidi *Reinprecht protiv Austrije*, br. 67175/01, stavci 51. - 52., ECHR 2005-XII, i gore citirani predmet *Lazoroski*, stavak

66.). Stoga će Sud sada ispitati pitanje je li u okolnostima ovog predmeta članak 6. primjenjiv u svojem kaznenom ili građanskom aspektu.

38. Prigovori podnositelja zahtjeva u ovom predmetu odnose se na cjelokupan domaći postupak u kojem su donesene odluke o njegovom prisilnom smještaju u psihijatrijsku bolnicu. Sud primjećuje da je, u skladu s mjerodavnim domaćim pravom, postupak prisilnog smještaja počinitelja s duševnim smetnjama u psihijatrijsku bolnicu dvostupanjski postupak. Prvo, vodi se kazneni postupak pred kaznenim sudom kako bi se utvrdilo je li optuženik počinio djelo koje predstavlja kazneno djelo u stanju neubrojivosti te, ako se ispostavi da jest, postoji li visok stupanj vjerojatnosti da bi zbog razloga koji su doveli do njegove neubrojivosti ta osoba mogla počiniti teško kazneno djelo u budućnosti. Ako se sve navedeno dokaže, kazneni sud određuje prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu koji najduže može trajati koliko i najviša moguća kazna za relevantno djelo. U drugoj fazi postupka, na temelju rješenja o prisilnom smještaju koje je donio kazneni sud, pokreće se i vodi poseban postupak pred sucem pojedincem mjerodavnog Županijskog suda radi donošenja odluke o stvarnom smještaju osobe u odgovarajuću ustanovu (vidi stavke 31. - 32. ove presude).

39. U tim okolnostima, kako bi se utvrdilo pitanje primjenjivosti članka 6. na prigovore podnositelja zahtjeva, Sud smatra primjerenim prvo preispitati svoju sudsku praksu u pogledu postupaka koji se vode protiv počinitelja s duševnim smetnjama i njihovog prisilnog smještaja, a zatim i svoju sudsku praksu o prisilnom smještaju osoba s mentalnim poremećajima općenito (koji nisu počinili protupravna djela) u psihijatrijsku bolnicu.

(a) Sudska praksa relevantna za postupke protiv počinitelja s duševnim smetnjama

40. U nekim predmetima koji se odnose na postupak prisilnog smještaja počinitelja s duševnim smetnjama u psihijatrijsku bolnicu, Sud nije smatrao da se članak 6. stavak 1. Konvencije primjenjuje u svojem kaznenom aspektu (vidi *Antoine protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 62960/00, ECHR 2003, i *Kerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva* ((odl.), br. 63356/00, 23. rujna 2003.).

41. Ti su se predmeti najprije odnosili na zaključak suda da podnositelji zahtjeva nisu sposobni izjasniti se o optužnici ni sudjelovati u raspravi. To je dovelo do obustave kaznenog postupka protiv njih i otvaranja novog postupka pred novom porotom čija je osnovna svrha bila razmotriti je li podnositelj zahtjeva počinio djelo čija bi opasnost zahtijevala bolničko liječenje u interesu zaštite javnosti. U tim okolnostima, s obzirom na činjenicu da nije bilo moguće donijeti osuđujuću presudu ili izreći kaznenu sankciju nakon utvrđivanja nesposobnosti za izjašnjavanje i da je odluka o smještaju u psihijatrijsku bolnicu imala preventivnu svrhu, Sud je smatrao da se taj postupak ne odnosi na određivanje kaznene optužbe u smislu članka 6. stavka

1. Konvencije (vidi *Juncal protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 32357/09, stavak 34., 17. rujna 2013.).

42. Nasuprot tome, u predmetima u kojima je prisilni smještaj počinitelja s duševnim smetnjama u psihijatrijsku bolnicu odredio kazneni sud u postupku čiji je zadatak, u biti, bio utvrditi je li podnositelj zahtjeva počinio protupravno djelo i je li u to vrijeme mogao kazneno odgovarati za to djelo, Sud je smatrao da se članak 6. stavak 1. primjenjuje u svojem kaznenom aspektu (vidi *Valeriy Lopata protiv Rusije*, br. 19936/04, 30. listopada 2012., i *Vasenin protiv Rusije*, br. 48023/06, 21. lipnja 2016.).

43. U tim je predmetima Sud napomenuo razlike u praktičnom funkcioniranju predmetnih postupaka u odnosu na postupke u predmetima *Antoine i Kerr* (oba gore citirana). Sud je bio svjestan činjenice da je, u skladu s mjerodavnim domaćim pravom, praktična situacija podnositelja zahtjeva kao osoba koje su počinile protupravno djelo u stanju neubrojivosti u biti slična situaciji osumnjičenika ili optuženika u kaznenom postupku. Posebice je naglasio činjenicu da su podnositelji zahtjeva bili zadržani u pritvoru i čekali su okončanje postupka protiv njih kao i svaki drugi optuženik u redovnom kaznenom predmetu (vidi gore citirani predmet *Valeriy Lopata*, stavak 120., i gore citirani predmet *Vasenin*, stavak 130.). Nadalje, u predmetu *Vasenin* (gore citiran, stavak 130.), Sud je bio svjestan stajališta u domaćem pravu prema kojem osoba u situaciji podnositelja zahtjeva treba u potpunosti iskoristiti pogodnosti jamstava pruženih optuženiku ili okrivljeniku u kaznenom postupku.

(b) Sudska praksa relevantna za prisilan smještaj osoba s mentalnim poremećajima (koji nisu počinili protupravna djela) u psihijatrijsku bolnicu

44. U nekoliko predmeta koji se odnose na prisilan smještaj osoba s mentalnim poremećajima (koji nisu počinili protupravna djela) u psihijatrijsku bolnicu, Sud je utvrdio da se članak 6. stavak 1. primjenjuje u svojem građanskom aspektu.

45. U predmetu *Aerts protiv Belgije* (30. srpnja 1998., stavak 59, *Izvešća o presudama i odlukama 1998 V*) podnositelj zahtjeva pritvoren je na temelju članka 5. stavka 1. točke (e) kao osoba s mentalnim poremećajem. Nakon puštanja na slobodu, pokrenuo je postupak za preispitivanje zakonitosti njegovog pritvora te je zatražio naknadu. Sud je utvrdio da se članak 6. stavak 1. primjenjuje na postupak u svojem građanskom aspektu jer je „pravo na slobodu građansko pravo“.

46. U dva naknadna predmeta koji su se također odnosili na postupke u vezi sa zakonitošću pritvora u psihijatrijskim ustanovama, Sud je utvrdio da je članak 6. primjenjiv u njegovom građanskom aspektu upućujući na predmet *Aerts*. Izričito je odbio prigovor Vlade o nespojivosti *ratione materiae* unatoč činjenici da su se neki od postupaka o kojima je riječ odnosili samo na zakonitost pritvora, bez uključivanja ikakvih povezanih novčanih

potraživanja (vidi *Vermeersch protiv Francuske* (odl.), br. 39277/98, 30. siječnja 2001., i *Laidin protiv Francuske* (br. 2), br. 39282/98, stavci 73. - 76., 7. siječnja 2003.).

47. Iako su se ti predmeti odnosili na slučajeve u kojima su podnositelji zahtjeva osporavali svoj smještaj u psihijatrijske ustanove nakon što su pušteni na slobodu, Sud smatra da, u načelu, nema razloga smatrati da se članak 6. ne bi trebao primjenjivati u kontekstu postupka u kojem podnositelj zahtjeva koji je na slobodi osporava odluku koje bi trebale dovesti do njegovog smještaja u psihijatrijsku ustanovu. U suprotnom bi podnositelj zahtjeva bio dužan predati tjelesnu slobodu kako bi aktivirao primjenu članka 6. i tako ostvario svoja prava iz tog članka (vidi, *mutatis mutandis*, *Sanader protiv Hrvatske*, br. 66408/12, stavak 70., 12. veljače 2015.), što bi bilo teško uskladiti s načelom praktične i učinkovite prirode prava zajamčenih Konvencijom (vidi, među brojnim drugima, *Al-Dulimi i Montana Management Inc. protiv Švicarske* [VV], br. 5809/08, stavak 127., 21. lipnja 2016.).

(c) Primjena navedene sudske prakse na ovaj predmet

48. U ovome predmetu, uzimajući u obzir posebne značajke domaćih postupaka i način njihovog djelovanja u praksi te navedenu sudsku praksu, Sud smatra da nema sumnje da je članak 6. stavak 1. primjenjiv u njegovom kaznenom aspektu na prvi postupak koji se vodio pred kaznenim sudovima.

49. Osnovni cilj tog postupka, koji je uređen mjerodavnim kaznenopravnim zakonodavstvom (vidi stavak 31. ove presude, članak 554. Zakona o kaznenom postupku), bio je utvrditi je li podnositelj zahtjeva počinio djela koja predstavljaju kazneno djelo upućivanja ozbiljnih prijetnji u stanju neubrojivosti te, ako je tako, procijeniti zahtjeva li njegovo trenutačno psihičko stanje primjenu mjere prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu.

50. Stoga kazneni sud nije bio pozvan odlučiti isključivo o pitanjima koja se odnose na „pravo na slobodu“ podnositelja zahtjeva, već je bio pozvan odlučiti je li podnositelj zahtjeva počinio djela koja predstavljaju kazneno djelo te je li bio kazneno odgovoran, pri čemu i jedno i drugo predstavlja element odlučivanja o kaznenoj optužbi (vidi stavak 31. ove presude). Nadalje, ocjena potrebe za primjenom te mjere uređena je posebnim odredbama koje se razlikuju od onih koje se primjenjuju na osobe s duševnim smetnjama općenito, a izvršenje te mjere zasebno je uređeno. Štoviše, najduže trajanje te mjere ograničeno je na najvišu moguću kaznu zatvora za predmetno kazneno djelo (vidi stavke 31. - 32. ove presude). Doista, tijekom domaćih postupaka, uključujući postupak pred Ustavnim sudom (vidi stavak 24. ove presude), „kaznena“ priroda postupka pred kaznenim sudovima nikada nije bila dovedena u pitanje.

51. Sukladno svemu navedenom, Sud utvrđuje da je članak 6. stavak 1. Konvencije primjenjiv u njegovom kaznenom aspektu na postupak pred kaznenim sudovima.

52. U pogledu naknadnog postupka stvarnog smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku ustanovu koji se vodio pred nadležnim Županijskim sudom, Sud napominje da u toj fazi kazneni predmet protiv podnositelja zahtjeva više nije bio u tijeku, a Županijski sud nije se bavio utvrđivanjem prirode i opsega njegove kaznene odgovornosti, već, u biti, utvrđivanjem načina njegovog smještaja u psihijatrijsku ustanovu i preuzimanjem daljnje odgovornosti za osiguravanje da bude smješten u psihijatrijsku bolnicu samo ako je i sve dok je opasan u smislu članka 44. tog Zakona, ali ne duže od maksimalne kazne za relevantno kazneno djelo kako je predviđeno na temelju članka 44.a tog Zakona (vidi stavak 33. ove presude). Prije nego što se podnositelj zahtjeva kao osoba s mentalnim poremećajem zapravo mogao smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, Županijski je sud trebao donijeti relevantno rješenje u tom smislu. Stoga proizlazi da je Županijski sud bio pozvan odlučiti isključivo o pitanjima koja se odnose na „pravo na slobodu“ podnositelja zahtjeva koje, kao što je već gore naglašeno, spada u građanski aspekt članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi stavke 44. - 47. ove presude).

53. Sud stoga utvrđuje da se članak 6. stavak 1. primjenjuje u svojem građanskom aspektu na postupak stvarnog smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku ustanovu koji se vodio pred nadležnim Županijskim sudom.

54. Sud također primjećuje da prigovor podnositelja zahtjeva nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Dalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

55. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da su sve njegove tvrdnje i prijedlozi za ispitivanje dokaza odbijeni tijekom relevantnih postupaka. Konkretno, predmetni sudovi nisu uzeli u obzir njegov prijedlog za ispitivanje njegovog psihijatra V.G.-a i za prihvaćanje kao dokaza mišljenja vještaka koje je sastavio tim vještaka iz Sarajeva. Time su ga spriječili da učinkovito osporava nalaz vještakinje optužbe E.S. kako bi dokazao da bi prisilan smještaj u psihijatrijsku bolnicu bio štetan za njegovu zdravlje. Podnositelj zahtjeva također je istaknuo da se njegov predmet nije odnosio na primjenu kaznenopravnih sankcija, već na određene mjere koje se primjenjuju na osobe s duševnim smetnjama. Prema njegovom mišljenju, takve se mjere ne mogu primjenjivati automatski. Štoviše, podnositelj zahtjeva naglasio je da nadležni sudovi koji su naložili njegov prisilni smještaj u psihijatrijsku bolnicu nisu ponovno ocijenili njegovo stanje u svjetlu novih nalaza, posebice

nalaza tima vještaka iz Sarajeva. Umjesto toga, naložili su njegov prisilni smještaj na temelju zastarjelog vještačenja.

56. Vlada je istaknula da je rješenje o prisilnom smještaju podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu predstavljalo poseban oblik „sankcije“ koja se u kaznenom postupku primjenjuje prema neubrojivim osobama kada počine protupravno djelo. Daljnje rješenje o njegovom stvarnom upućivanju doneseno je u posebnom izvanparničnom postupku. Prema mišljenju Vlade, rješenje o prisilnom smještaju doneseno je na temelju izvješća relevantnih vještaka (psihijatra i psihologa), a odluke nadležnih sudova u tom pogledu nisu bile proizvoljne ili nerazumne. Vještačenje je provedeno na temelju svih dostupnih informacija o psihičkom zdravlju podnositelja zahtjeva i nije bilo potrebe za ispitivanjem daljnjih dokaza. Štoviše, podnositelju zahtjeva bila su osigurana sva relevantna postupovna jamstva u postupcima u kojima je doneseno rješenje o prisilnom smještaju i rješenje o upućivanju, uključujući i mogućnost predlaganja i ispitivanja relevantnih dokaza. Činjenica da Županijski sud u Zagrebu nije uzeo u obzir vještačenje tima liječnika iz Sarajeva bila je nebitna. A to stoga što više nije bilo moguće iznositi dokaze i osporavati nalaze o ubrojivosti podnositelja zahtjeva u toj fazi postupka. Podnositelj zahtjeva trebao je iznijeti te dokaze u kaznenom postupku pred Općinskim kaznenim sudom u Zagrebu. Vlada je također naglasila da se vještačenje provedeno u kaznenom postupku ne može smatrati zastarjelim za utvrđivanje potrebe za prisilnim smještajem podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

57. Sud ponavlja kako je ključno načelo za primjenu članka 6. poštenost. Pravo na pošteno suđenje ima tako važno mjesto u demokratskom društvu da ne može biti nikakvog opravdanja za restriktivno tumačenje jamstava iz članka 6. stavka 1. (vidi *Moreira de Azevedo protiv Portugala*, 23. listopada 1990., stavak 66., Serija A br. 189; *Gregaćević protiv Hrvatske*, br. 58331/09, stavak 49., 10. srpnja 2012., i *Avagyan protiv Armenije*, br. 1837/10, stavak 38., 22. studenog 2018.). S tim u vezi, Sud naglašava da bi, u predmetima koji se odnose na okrivljenike s duševnim smetnjama, potreba za podržavanjem njihovih prava trebala biti veća upravo zbog njihove nemoći. Domaće vlasti moraju pokazati potrebnu revnost u osiguravanju njihovog učinkovitog sudjelovanja u postupku i moraju posebno pažljivo postupati pri ograničavanju tog prava kako ne bi osobe s duševnim smetnjama stavile u nepovoljan položaj u usporedbi s drugim okrivljenicima koji uživaju takvo pravo (vidi gore citirani predmet *Valeriy Lopata*, stavak 125.).

58. Nije zadaća Suda ispravljati navodne zakonske ili činjenične pogreške koje su počinili nacionalni sudovi osim ako i u onoj mjeri u kojoj su one izazvale povredu prava i sloboda zaštićenih Konvencijom, primjerice kada

se, u iznimnim slučajevima, može reći da te pogreške predstavljaju „nepoštenost“ koja je nespojiva s člankom 6. Konvencije. Člankom 6. stavkom 1. Konvencije nisu propisana nikakva pravila o dopuštenosti dokaza ili načinu na koji bi se dokazi trebali ocjenjivati, a to su prvenstveno pitanja koja se uređuju nacionalnim pravom i od strane nacionalnih sudova. Obično nije na Sudu da preispituje pitanja kao što je važnost koju domaći sudovi pridaju određenim dokazima ili zaključcima ili ocjenama koji su im podneseni za razmatranje. Sud ne treba djelovati kao sud četvrtog stupnja te stoga neće ispitivati ocjenu domaćih sudova na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, osim ako su njihova utvrđenja proizvoljna te očigledno nerazumna (vidi *Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2)* [VV], br. 19867/12, stavak 83., ECHR 2017 (izvadci), s daljnjim referencama).

59. Ipak, u skladu s utvrđenom sudskom praksom Suda u kojoj je izloženo načelo vezano uz dobro sudovanje, sudovi bi u svojim presudama trebali primjereno navesti razloge na kojima se one temelje. Opseg u kojemu se ta obveza navođenja razloga primjenjuje može se razlikovati ovisno o naravi odluke te se mora odrediti u svjetlu okolnosti predmeta. Iako se tom obvezom ne zahtijeva pružanje detaljnog odgovora na svaku tvrdnju podnositelja prigovora, ona podrazumijeva da stranke u sudskom postupku mogu očekivati konkretan i izričit odgovor na tvrdnje koje su presudne za ishod tog postupka (*Ibid.*, stavak 84.).

60. Članak 6. stavak 1. Konvencije također sadrži, između ostalog, pravo stranaka u postupku da iznesu očitovanja koja smatraju relevantnima za svoj predmet. Budući da je zadaća Konvencije jamčiti prava koja su praktična i ostvariva, a ne prava koja su teoretska ili prividna, to se pravo može smatrati učinkovitim samo ako je podnositelj zahtjeva zapravo „saslušan“, odnosno, ako su njegova očitovanja propisno ispitana od strane sudova. Članak 6. stavak 1. Konvencije obvezuje sudove da provedu propisno ispitivanje podnesaka, tvrdnji i dokaza koje su iznijele stranke, ne dovodeći u pitanje njihovu ocjenu o tome jesu li oni relevantni za njihovu odluku (vidi, primjerice, predmet *Kari-Pekka Pietiläinen protiv Finske*, br. 13566/06, stavak 33., 22. rujna 2009., i u njemu citirane predmete). On stoga sadrži načelo jednakosti stranaka u postupku koje, kao jedan od elemenata šireg pojma poštenog suđenja, zahtijeva da svaka stranka dobije razumnu priliku izložiti svoje argumente pod uvjetima koji ju ne stavljaju u bitno nepovoljniji položaj u odnosu na njenog protivnika (vidi *G.B. protiv Francuske*, br. 44069/98, stavak 58., ECHR 2001-X).

61. U vezi s vještačenjem, Sud naglašava da pretpostavka poštenog suđenja ne nameće obvezu raspravnom sudu da odredi vještačenje ili da provede bilo koje druge dokazne radnje samo zato što je stranka to zatražila. Kada obrana inzistira da sud sasluša svjedoka ili izvede druge dokaze (kao što je, primjerice, vještačenje), na domaćim je sudovima da odluče je li potrebno ili dovoljno važno prihvatiti da se ti dokazi ispituju na raspravi. Domaći sud može slobodno, u skladu s uvjetima Konvencije, odbiti pozvati

svjedoke koje je predložila obrana ako njihovi iskazi nisu relevantni za bit stvari optužbe (vidi *Poletan i Azirovik protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije*, br. 26711/07 i dva druga predmeta, stavak 95., 12. svibnja 2016.; vidi također, u kontekstu ispitivanja svjedoka, predmet *Murtazaliyeva protiv Rusije* [VV], br. 36658/05, stavci 158. - 161., 18. prosinca 2018.).

62. Međutim, pravila o dokaznom postupku i dostavljanju dokaza na suđenju ne bi trebala prekomjerno otežati ili onemogućiti obrani ostvarivanje prava zajamčenih člankom 6. Konvencije. U određenim okolnostima može biti teško osporiti izvješće vještaka bez pomoći drugog vještaka u odgovarajućem području. Prema tome, u takvim situacijama, samo pravo obrane da predloži sudu određivanje još jednog vještačenja nije dovoljno. Kako bi učinkovito ostvarila to pravo, obrana mora imati istu priliku predstaviti svoje „vještačenje“ (vidi predmet *Matytsina protiv Rusije*, br. 58428/10, stavak 187., 27. ožujka 2014., u kojem se upućuje na predmet *Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije*, br. 11082/06 i 13772/05, stavak 731., 25. srpnja 2013.). To pravo nije apsolutno i oblici u kojima obrana može zatražiti pomoć vještaka mogu se razlikovati (*ibid.*, stavak 732.).

63. U kontekstu odluka koje rezultiraju prisilnim smještajem podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu te s obzirom na sličnost postupovnih jamstava na temelju članka 6. stavka 1. i na temelju članka 5. stavaka 1. i 4. Konvencije (vidi *Stanev protiv Bugarske* [VV], br. 36760/06, stavak 232., ECHR 2012, i *Shtukaturov protiv Rusije*, br. 44009/05, stavak 66., ECHR 2008), Sud smatra korisnim uputiti na svoju sudsku praksu na temelju članka 5. prema kojoj je prvenstveno na domaćim sudovima da ocijene znanstvenu kvalitetu različitih psihijatrijskih mišljenja te u tom pogledu oni imaju određenu slobodu procjene. Sud neće intervenirati u slučajevima u kojima su nacionalni sudovi ispitali sve aspekte različitih vještačenja o nužnosti prisilnog smještaja pojedinca u psihijatrijsku ustanovu, osim ako su njihovi nalazi proizvoljni ili neznanstveni (vidi *Ruiz Rivera protiv Švicarske*, br. 8300/06, stavak 62., 18. veljače 2014.).

64. Štoviše, u pravilu se mjera koja rezultira lišenjem slobode treba odrediti na temelju dovoljno nedavnog medicinskog vještačenja (vidi *Aurnhammer protiv Njemačke* (odl.), br. 36356/10, stavci 35. - 37., 21. listopada 2014.). Konkretno, objektivnost medicinskog vještačenja podrazumijeva zahtjev da je dovoljno nedavno provedeno. Na pitanje je li medicinsko vještačenje bilo dovoljno nedavno Sud ne odgovara na statički način, već to pitanje ovisi o specifičnim okolnostima predmeta koji se pred njim vodi (vidi gore citirani predmet *Aurnhammer*, i *Ilmseher protiv Njemačke* [VV], br. 10211/12 i 27505/14, stavak 131., 4. prosinca 2018.). U skladu s tim, u nekim slučajevima, propust domaćih vlasti da razmotre traje li još uvijek psihički poremećaj neke osobe i je li njezina prisilna hospitalizacija nužna u trenutku kad ju upućuju u psihijatrijsku bolnicu može otvoriti pitanje proizvoljnosti (vidi, primjerice, *Trutko protiv Rusije*, br. 40979/04, stavak 55., 6. prosinca 2016., s daljnjim referencama).

65. Sud također ponavlja da se, u pogledu razine psihičkog poremećaja koja može zahtijevati obvezno zatvaranje, mora utvrditi da je zatvaranje dotične osobe nužno jer su osobi potrebni terapija, lijekovi ili drugi klinički tretmani radi liječenja ili ublažavanja njezinog stanja, ali i kada su osobi potrebni kontrola i nadzor radi sprječavanja, primjerice, nanošenja štete sebi ili drugim osobama (vidi gore citirani predmet *Ilseher*, stavak 133.).

66. Relevantno vrijeme kada se mora pouzdano utvrditi da osoba boluje od mentalnog poremećaja jest datum donošenja mjere kojom se ta osoba lišava slobode zbog tog stanja. Međutim, budući da prema sudskoj praksi Suda valjanost daljnjeg pritvora mora ovisiti o postojanosti psihičkog poremećaja, moraju se uzeti u obzir promjene u psihičkom stanju osobe nakon donošenja rješenja o pritvoru ako ih ima (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet, *Ilseher*, stavak 134.).

67. Konačno, Sud naglašava da zahtjevi koji su sadržani u pojmu „poštenog suđenja“ nisu nužno isti u predmetima koji se odnose na utvrđivanje građanskih prava i obveza kao u predmetima koji se odnose na odlučivanje o kaznenoj optužbi. To potkrepljuje i nepostojanje detaljnih odredbi kao što su stavci 2. i 3. članka 6. koji se primjenjuju na predmete o utvrđivanju građanskih prava i obveza. Stoga, iako te odredbe imaju određenu važnost izvan strogih granica kaznenog prava, države ugovornice imaju veću slobodu u postupanju u parničnim postupcima koji se odnose na građanska prava i obveze nego u postupanju u kaznenim predmetima. Međutim, prilikom ispitivanja postupaka koji spadaju u građanskopravni aspekt članka 6., Sud smatra potrebnim potražiti uzor u svojem pristupu kaznenopravnim pitanjima (vidi, među brojnim drugima, *Carmel Saliba protiv Malte*, br. 24221/13, stavak 67., 29. studenog 2016., s daljnjim referencama).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

(i) U odnosu na postupke pred kaznenim sudovima

68. Sud napominje da je Općinski kazneni sud u Zagrebu donio rješenje o smještaju podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku ustanovu nakon što se pozvao na nalaz vještačenja koji je dostavila E.S. (vidi stavak 20. ove presude). To je vještačenje prvotno provedeno bez ispitivanja medicinske dokumentacije vezane uz prethodno psihijatrijsko liječenje podnositelja zahtjeva (vidi stavak 9. ove presude). U kasnijoj fazi postupka nadležni je sud naložio vještakinji da ažurira svoje vještačenje uvidom u medicinsku dokumentaciju podnositelja zahtjeva. E.S. je naposljetku pribavila medicinsku evidenciju od liječnice opće prakse podnositelja zahtjeva, ali nije uspjela stupiti u kontakt s psihijatrom podnositelja zahtjeva, sveučilišnim profesorom V.G.-om, koji ga je bez prekida liječio šest godina. E.S. je kao razlog za nemogućnost da stupi u kontakt s V.G.-om navela činjenicu da je on otišao u mirovinu i nije bilo moguće doći do njega (vidi stavke 11. - 12. ove presude).

69. Tako provedeno vještačenje prihvaćeno je od strane Općinskog kaznenog suda u Zagrebu te je poslužilo kao osnova za određivanje prisilnog smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku ustanovu (vidi stavak 20. ove presude). Isti je sud odbio prijedlog podnositelja zahtjeva za pribavljanjem dokaza od V.G.-a. Razlozi navedeni za tu odluku bili su isti kao i razlozi navedeni za odbijanje saslušanja liječnice opće prakse podnositelja zahtjeva, odnosno nedostatak stručnih znanja iz psihijatrije i činjenica da je E.S. uzela u obzir relevantnu medicinsku evidenciju (vidi stavak 17. ove presude). Te je zaključke prihvatio i potvrdio Županijski sud u Zagrebu, postupajući kao žalbeni sud u tom predmetu. Taj je sud također smatrao da ne postoji razlog za saslušanje V.G.-a budući da on nije ovlaštenu sudski vještak (vidi stavak 22. ove presude).

70. Sa svoje strane, Sud napominje da E.S. nije objasnila koje je mjere poduzela kako bi stupila u kontakt s V.G.-om. Međutim, domaći su sudovi nekritički prihvatili razloge koje je E.S. navela, a da nisu ispitali pouzdanost njezinog podneska. Štoviše, valja napomenuti da od V.G.-a nikad nije zatraženo da dostavi relevantnu medicinsku dokumentaciju koja se odnosi na liječenje podnositelja zahtjeva. Pozivanje domaćih sudova na činjenicu da je E.S. pribavila medicinsku evidenciju koju je imala liječnica opće prakse podnositelja zahtjeva u razmatranju tako važnog pitanja kao što je prisilni smještaj pojedinca u psihijatrijsku bolnicu ne otklanja rizik da je medicinska dokumentacija koju posjeduje liječnica opće prakse, bez popratne medicinske dokumentacije, bila nepotpuna za razumijevanje stvarnog podnositeljevog stanja. Štoviše, također treba napomenuti da se E.S. nikada nije izričito bavila bilo kojim nalazom V.G.-a u vezi s liječenjem podnositelja zahtjeva niti ga je osporavala ili opovrgavala.

71. Štoviše, Sud napominje da je tijekom postupka podnositelj zahtjeva predočio dva medicinska vještačenja koja je proveo V.G., a prema kojima je bolovao od kroničnog stresa i loše prilagodbe okolini, a ne paranoidne shizofrenije, kako je utvrdila E.S. Osim toga, navodeći određene primjere iz tjeka prethodnog liječenja podnositelja zahtjeva, V.G. je utvrdio da bi prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu mogao imati negativan utjecaj na njegovo liječenje (vidi stavak 17. ove presude). Međutim, Općinski kazneni sud u Zagrebu odbacio je pouzdanost tih vještačenja navodeći činjenicu da su bili u suprotnosti s nalazom E.S. i da ih je proveo liječnik kojeg je podnositelj zahtjeva privatno platio (vidi stavak 20. ove presude).

72. Sud napominje da, u načelu, odluka domaćih sudova da odbiju prihvatiti određeno „vještačenje“ koje je provela obrana ne smije biti u suprotnosti s člankom 6. stavkom 1. Konvencije (vidi gore citirani predmet *Matysina*, stavak 193.). Također napominje da prema mjerodavnom domaćem pravu V.G. nije mogao biti ispitan kao „sudski vještak“ (vidi stavke 22. i 31. ove presude, članci 285. i 311. Zakona o kaznenom postupku).

73. Međutim, obrana mora biti u mogućnosti učinkovito ostvariti prava zajamčena člankom 6. Konvencije. Kao što je već pojašnjeno, u određenim

okolnostima to znači da obrana mora imati priliku osporiti izvješće vještaka uz pomoć drugog vještaka. Sud ponavlja da se oblici u kojima obrana može zatražiti pomoć vještaka mogu razlikovati (vidi stavak 62. ove presude).

74. U ovom predmetu, bezuvjetno se pozivajući na vještačenje E.S. i odbijajući dokaze predložene u ime obrane, domaći su sudovi doveli podnositelja zahtjeva u nepravедno nepovoljan položaj. Doista, mogućnost podnositelja zahtjeva da ospori zaključke E.S. znatno je otežana budući da nije pribavljeno drugo vještačenje koje bi se bavilo prigovorima podnositelja zahtjeva u vezi s nalazom E.S. niti je podnositelju pružena prilika da ispita „vještaka“ u svoje ime. U tako složenom području kao što je psihičko stanje pojedinca i predviđanje opasnosti koju predstavlja može biti teško osporiti izvješće vještaka bez pomoći drugog vještaka u odgovarajućem području (usporedi gore citirani predmet *Matytsina*, stavci 193. - 194.).

75. U mjeri u kojoj je riječ o tretiranju vještačenja u vezi s psihičkim stanjem podnositelja zahtjeva od strane kaznenih sudova, iz gore navedenog proizlazi da je obrana bila u tako nepovoljnom položaju u odnosu na optužbu da ga nije moguće uskladiti sa zahtjevima načela jednakosti stranaka u postupku na temelju kaznenog aspekta članka 6. stavka 1. Konvencije.

(ii) *U odnosu na postupak smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu*

76. Sud dalje napominje da je presuda kaznenog suda poslužila kao osnova za odluku o upućivanju podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu u naknadnom postupku pred sucem Županijskog suda u Zagrebu. Taj je sud odbio pokušaj podnositelja zahtjeva da iznese daljnje vještačenje koje se odnosilo na njegovo psihičko stanje, ne uzimajući u obzir relevantne daljnje nalaze koje je podnositelj zahtjeva dostavio u vezi sa svojim stanjem i potrebom za prisilnim smještajem u psihijatrijsku ustanovu (vidi stavak 27. ove presude). Prema navodima Vlade, razlog za to je činjenica da više nije bilo moguće iznositi dokaze ni osporavati zaključke kaznenog suda u fazi kada je podnositelj zahtjeva bio upućivan u bolnicu. Također je tvrdila da se presuda kaznenog suda temeljila na vještačenju E.S., koje je provedeno dovoljno nedavno (vidi stavak 56. ove presude).

77. S tim uvezi Sud je već naglasio da se na pitanje je li medicinsko vještačenje bilo dovoljno nedavno ne odgovara na statički način, već to pitanje ovisi o specifičnim okolnostima predmeta koji se pred njim vodi. Stoga, propust da se razmotri traje li još uvijek psihički poremećaj neke osobe i je li njezina prisilna hospitalizacija nužna u trenutku kad ju upućuju u psihijatrijsku bolnicu može otvoriti pitanje proizvoljnosti (vidi stavak 64. ove presude).

78. Glavno pitanje je stoga činjenica da, prema navodima Vlade, u fazi upućivanja u postupku podnositelj zahtjeva nije mogao iznositi nikakve dokaze u pogledu potrebe za smještajem u bolnicu. To je vrijedilo neovisno o vremenu koje je proteklo nakon što je usvojeno posljednje vještačenje o tom pitanju i neovisno o tome koliko je uvjerljivo i relevantno to vještačenje

bilo. Iz toga slijedi da bi, neovisno o mogućim promjenama podnositeljevog psihičkog stanja i stupnja opasnosti koju on predstavlja tijekom vremena, rješenje o upućivanju bilo doneseno, a da on nema mogućnost uputiti na relevantne okolnosti koje zahtijevaju daljnje ocjene i eventualno drugačiji zaključak.

79. Doista, unatoč činjenici da je prošlo gotovo trinaest mjeseci nakon vještačenja E.S. (vidi stavke 12. i 29. ove presude) i bez obzira na naknadno mišljenje V.G.-a i vještačenje skupine psihijatarata iz Sarajeva, koja su dovela u pitanje nalaz E.S. i potrebu smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku ustanovu, podnositelj zahtjeva nije mogao u fazi upućivanja u postupku pred Županijskim sudom u Zagrebu iznijeti nikakve dokaze u svoju korist kojima bi osporio potrebu i razloge za smještaj u psihijatrijsku ustanovu. Štoviše, Županijski sud u Zagrebu nije razmotrio činjenicu da nakon puštanja podnositelja zahtjeva iz istražnog zatvora u kolovozu 2012. (vidi stavak 14. ove presude) nije bilo nikakvih naznaka da je bio umiješan u bilo kakav incident u kojem bi predstavljao prijetnju sebi ili drugima. U tom kontekstu, također treba napomenuti da, nakon što je podnositelj zahtjeva pušten iz istražnog zatvora, domaće vlasti u odnosu na njega nisu pokušale pokrenuti postupak kao što je postupak koji se općenito primjenjuje kod prisilnog smještaja u psihijatrijsku bolnicu osoba s duševnim bolestima koje su opasne za sebe ili druge, kako je predviđeno mjerodavnim domaćim pravom (vidi stavak 33. ove presude).

80. U tim okolnostima, Sud utvrđuje da se postavljanje takvog općeg ograničenja na mogućnost podnositelja da u fazi upućivanja u postupku iznese bilo kakav dokaz u vezi s potrebom za smještajem u bolnicu, čak i kada je prošlo dosta vremena od prvotnog rješenja o upućivanju, ne može uskladiti sa zahtjevima poštenog suđenja i dužnošću sudova da provedu odgovarajuće ispitivanje podnesaka, tvrdnji i dokaza koje su iznijele stranke (vidi stavke 62. i 67. ove presude i gore citirani predmet *Carmel Saliba*, stavak 64.). To osobito vrijedi za tako osjetljivo područje kao što je postupak koji rezultira prisilnim smještajem podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu.

81. Sud stoga utvrđuje da je postupak stvarnog smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku ustanovu bio u suprotnosti sa zahtjevima članka 6. stavka 1. Konvencije u njegovom građanskom aspektu.

(iii) Zaključak

82. U svjetlu gore navedenih razmatranja, uzimajući u obzir nedostatke utvrđene u postupcima pred domaćim sudovima i ograničenja koja su postavljena podnositelju zahtjeva, Sud utvrđuje da relevantni domaći postupak, u cjelini, nije ispunio zahtjeve poštenog suđenja kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Konvencije.

83. Prema tome došlo je do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u njegovom kaznenom aspektu u odnosu na postupke pred kaznenim sudovima (vidi stavke 68. - 75. ove presude) i u njegovom građanskom aspektu u

odnosu na postupak smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu (vidi stavke 76. - 81. ove presude).

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

84. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Naknada štete

85. Podnositelj zahtjeva potražuje iznos od 15.000 eura (EUR) na ime neimovinske štete.

86. Vlada je taj zahtjev smatrala pretjeranim i nepotkrijepljenim.

87. Sud smatra da je podnositelj zahtjeva zasigurno pretrpio neimovinsku štetu koja nije u dovoljnoj mjeri nadoknađena samim utvrđivanjem povrede. Odlučujući na pravičnoj osnovi, dosuđuje podnositelju zahtjeva iznos od 4.000 EUR na ime neimovinske štete, uvećan za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdatci

88. Podnositelj zahtjeva također potražuje 3.732,43 EUR za troškove i izdatke nastale pred Sudom.

89. Vlada je osporila to potraživanje.

90. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je iznos novca razuman. U ovome predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i prethodno navedene kriterije, Sud smatra razumnim dodijeliti potraživani iznos, uvećan za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

C. Zatezna kamata

91. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da su prigovori o navodnom nedostatku poštenosti postupaka u kojima su donesene odluke o prisilnom smještaju podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu, na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u njegovom kaznenom aspektu u odnosu na postupke pred kaznenim sudovima;
3. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u njegovom građanskom aspektu u odnosu na postupak smještaja podnositelja zahtjeva u psihijatrijsku bolnicu;
4. *Presuđuje*
  - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane pravomoćna, na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u valutu tužene države prema tečaju važećem na dan isplate:
    - (i) 4.000 EUR (četiri tisuće eura), na ime naknade neimovinske štete, uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati;
    - (ii) 3.732,43 EUR (tri tisuće sedamsto trideset i dva eura i četrdeset i tri centa), uvećano za sve poreze koje bi se mogli zaračunati podnositelju zahtjeva, na ime troškova i izdataka;
  - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena.
5. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otposlano u pisanom obliku dana 4. travnja 2019. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
Tajnik

Linos-Alexandre Sicilianos
Predsjednik